

egyedül vagyok és egyedül repülök, lépcsők és lépcsők lefelé, a kartográfus katonák épülete, a blokkház, amelynek éppen a hetedik emeletével vagyok egyvonalban, a kapu, az út, a benzinkút, az alagút, a centrum falusias elővárosa, a börtön, amelynek falára szívecskék százait rajzolta rózsaszínnel a „pacifista terrorista”, a temető magas fala, a német templom, a Mátyás-ház, a Barbakán, a főtér, igen, már itt vagyok, az Alsó utca, belépek a vendéglőbe, kik ezek, kik ezek az emberek?, mindenki itt van.

Nagy Hajnal Csilla

Nem is a szimbiózis: úgynevezett fontosság

LOSONC

Mindig is különös viszonyban álltam a térrel. Persze amint ezt a mondatot leírtam, az idő elhúzta száját és összeráncolta szemöldökét, és valóban nem volna igazságos a térre szükíteni ezt a viszonyt: az idővel szintúgy. A kettejük viszonyáról pedig aztán nyilatkozni sem tudnék. Jelenleg 1337 kilométer és minimum három ország húzódik, húzódzkodik szülővárosom és lakhelyem között. A két pontos cím között 1338. Értem ezt a távolságot? Őszintén szólva nem. 280 nap telt el azóta, hogy utoljára láttam. Meglepően melankolikus érzés vett erőt rajtam ezektől a számoktól. Pedig csupán számokról van szó, amelyekről szintén nem merném állítani, hogy tökéletesen tisztában volnék a jelentőségükkel. És ott vannak a koordinátarendszerek, egy térképé, például. Keretek közé foglaljuk a kaoszt, hogy lehessen róla mondanivalónk. Kontextust teremtünk benyomások köré, hogy jelentéssé alakuljanak. Önmagunkat próbáljuk, próbálgatjuk meghatározni ezekben a rendszerekben, vagy még inkább, általuk.

A teret, amelyről beszélni szeretnék, Losoncnak nevezik. A népessége jelenleg nagyjából huszonhatezer, én világleletemben azt állítottam magamról, hogy egy kis, harmincezres szlovákiai városban születtem, és csak most tudtam meg, hogy volt benne némi ténytzerű tévedés. De mivel a tényekkel leginkább semmilyen viszonyban sem állok, nem nevezném megrázónak ezt a felismerést. Mindig elérzékenyülök, mikor eszembe jut ez a hely. És az első kép, amelyik megjelenik a szemeim előtt, az a losonci felhőkarcolók látványa az utcánkából, miután kilépek a házból, és balra fordulok. Ezt látom magam előtt a legtisztábban, pedig ez a két torony jóval fiatalabb nálam, és mindössze kétszer voltam bennük: egyszer, sok-sok évvel ezelőtt, apu vitt fel minket, hogy megnézzük a kilátást a tetejéről, míg ő biliárdozott, egyszer pedig évekkkel később próbáltunk bejutni valakivel. Ekkor, másodjára, egy morcos ottlakó világosított fel minket, hogy az épületben egykor működő bár már hiába keressük, évek óta lakások vannak itt, a lépcsőházon túl ez alkalommal nem jutottunk. És azt se mondanám, hogy a kilátás különösebben mély benyomást hagyott volna bennem, sokkal élesebben látom magam előtt a biliárdozó apámat. Kontextus.

Nem érzem úgy, mintha otthagytam volna Losoncot. Leszúrtam egy cérnagombolyagot, ott a kiindulás, a gombolyag, és tovább húztam Budapestre. Egy ideig

nem volt számomra egyértelmű, vajon Budapesten is elhelyezek-e egy gombostűt, később szinte észre sem vettem, hogy megtörtént: körütekertem ott is a cérnát, és két évvel ezelőtt tovább húztam Isztambulba. Mit jelent ez a gombolyag? Mennyire hosszú a cérnája? Végtelen? Én volnék az anyag, belőlem létezik ez a gombolyag? Micsoda lényegtelen kérdések! Apám Losonctól 9, anyám pedig 89 kilométerre született. Az együtt 98. Bizonyos dolgokat megpróbálhatunk számok mögé rejteni, kisebb-nagyobb időtartamokra, hogy ne kelljen, még ne, vagy épp ebben a pillanatban ne, érezni őket.

Szeretnék mondani valamit a honvágyról. Vagyis szeretnék *tudni* mondani valamit róla. De nem megy, igazságtalan volna, a honvágy sokkal többet tud rólam, mint én róla. Ha én lennék a honvágy, azt mondanám magamnak, lássam be végre, van abban valami önámítás, hogy nem számítanak nekem a terek. És nem csupán azért, mert emberekkel azonosítom őket – pedig erről is volna mondanivalója. Állítólag már az óvodában hajlamos voltam elfeledkezni róla, hol vagyok: elrévedtem valahová, minden bizonnyal egy másik dimenzióba, két cipő felöltése között. Folyton eltévedek. Már gyerekkoromban számtalanszor megtörtént, hogy hazafelé egyszerűen elmentem a házuk mellett, és erre csak az utca végén döbbsentem rá, onnan fordultam vissza. Lehunyom a szemem, és mire kinyitom, egy másik országban élek. Újra lehunyom, és már a kontinens széléről nézek át a következő kontinensre. A világ végén, a világ közepén. Folytonosan.

Álmomban gyakran visszatérek Losoncra. Összemosódik más városokkal, megjelenik benne egy rozsnói patak, mellette egy bevásárlóközpont, amely tudom, mire hasonlít, felismerem benne a losonci Prior néhány vonását, de azt is tudom, ez az épület nem létezik. Sokszor az álmaim szövetükben semennyire sem tűnnek kevésbé valóságoknak, mint a valóságé. Csinzások (panelházak) tetejéről álmodom, ezeket egy apám által készített videófelvételen láttam. Álmomban bármikor fel tudok repülni ezekre a helyekre, és nincs is jelentősége. Itt ülök, 1338 kilométerre a háztól, amelyben felnőttem, és a repülés jelentőségéről álmodom. Különös érzés, hogy most keresem a helyemet szülővárosomban, most próbálom őt és magamat is valamiféle kontextusba hozni egymással, amikor olyan rég találkoztunk már, mint még soha azelőtt. Ha nem tört volna ki egy világjárvány, ez nem történt volna meg. És mégis, talán kevesebbet értenék az egészből.

Különleges helyzetben lévő városról van szó, számomra különlegesen. Egy olyan „harmincezres” hely, ahol a lakosság jelentős része nem beszéli az anyanyelvemet, körülvéve számtalan olyan kisebb-nagyobb településsel, ahol pedig szinte kizárólag azt beszélik. Mindig szerencsésnek tartottam magam, hogy pusztán születési koordinátáim okán egy olyan nyelv ismeretére tettem szert, amelyen keresztül számos hasonló nyelv irányába nyílik, ha nem is ajtó, de legalábbis sok-sok ablak. Ezen önmagában nincs is semmi komplikált, nem? A dolog komplikált oldalában pedig filozófiailag sokkal kevesebb érdekes részlet van, mint a világ legtöbb egyéb dolgában. Ez persze nem azt jelenti, hogy semennyi se volna, de a legalapvetőbb érzelmem azzal kapcsolatban, hogy egy olyan országba születtem, ahol nem az anyanyelvem az állam hivatalos nyelve, az a hála.

A ház, amelybe beleszülettem, még mindig áll, azóta bővült, növekedett, de ugyanoda térek vissza. Érzem, hogy létezik, kiterjedésének tényét hordozom magam-

mal, de a játékban, amit majdnem három éve kezdtünk el, miszerint a világ különböző [de leginkább Losonctól nem is túlzottan távoli] pontjain meg kell határoznom, most épp melyik irányban található a szülővárosom, majdnem mindig veszítek. Mégis úgy érzem, bármikor haza tudnék találni. Lehunyom a szemem, kinyitom, és a zsinagóga néz vissza rám a szobám ablakából. Ha éppen éledőben van a természet, akkor egy részét persze eltakarja a kisbolt mögül nőtt fa. Feltéve, hogy még ott van az a fa. Kevés részletben lehetek egészen bizonyos, 280 nap hosszú idő, azt mondják. Nem, én mondom. Elvégre maga a kisbolt épülete is úgy tűnt el, nem is olyan régen, két szemlehungyás között, hogy észre sem vettem.

Losonc egy nyugodt kisváros. Legtöbbször nem történik benne semmi különös, időnként koncertet ad itt egy-egy nevesebb zenész, mondjuk a zeneiskola mögötti téren rendezett sörfesztiválon, vagy épp a parkban, nem messze a hattýúknak otthont adó tavacsokától. Ha Losoncon sétálok, minden egyszerre tűnik óriásinak és egészen aprónak, és mindig egy kicsit másképpen. Nem törnek itt ki forradalmak, szinte so-sincsnek tñntetések, az emberek nyugodt tempóban közlekednek, gyalog, biciklin, autóval, véges a meglátogatható pontok száma. Kíváncsi volnék, milyen lenne előzetes ismeretség és bármiféle kapcsolat nélkül betérni ebbe a városba. Megtudni, mennyi kettőnk viszonyából az, amennyiről kizárólag ő tehet. Hogy kevésbé, vagy még inkább bizarr látványt nyújtana, ha először látnám, a Kauflandhoz vezető leágazáson túl a LIDL vagy az egykori Hypernova felé elhajtva a kék üvegpiramist. Vajon mi lenne a benyomásom, mit takar ez az épület? Annyira triviális a válasz. Nem vagyok annak a luxusnak a birtokában, hogy róla magamat leválasztva tudjak nyilatkozni a helyről, amelyik számomra az egyik legfontosabb.

Nem, ezt tñnyleg nem lehet elkerűlni. Hogy fontos legyen. Nem tudjuk tehát még mindig (és valószínűleg sohasem fogjuk), hogyan lehetne jellemezni általában a terekhez való viszonyomat, de egy úgynevezett fontosságot kijelenthetűnk. Teljesen világos és egyáltalán nem meglepő, mégis talán most először láttam ezt be ennyire expliciten. Nem emberekről beszélek most ugyanis. Hogy ez a város örökre egybenőtt bennem a családommal, az adott. Egy kívülűk, és kívűlem is létező entitásra találtam most rá. Nem is a szimbiozis. Kettőnk, többűnk viszonyában egy különálló entitásként is szükségképpen látnom kell Losoncot. Nem csupán általam létezik. Jóval előttem is létezett, és feltehetőleg jóval utánam is létezni fog még. Egyszer egy barátommal arra a profán (és, lássuk be, meglehetősen narcisztikus) gondolatra találtunk rá, miszerint semmiben sem lehetűnk száz százalékig biztosak, amely nem a jelenlétűnkben történt, ezzel értelemszerűen megkérdőjelezve mindent előtűnk. Ez egy olyan fekete lyuk persze, amelynek a bontogatása után semmi nem maradna, őnmaga állítása sem, ezt pedig nehéz volna konstruktív nihilizmusként értelmezni. Egy tér hőmpölyög, beleszületűnk, befolyásoljuk, amennyire akarjuk, vagy amennyire nem, nyomot hagyunk, egy iskola faláról lógó tablón, vagy, ha az ember családja javarészt építészektől áll, mint ahogy az enyém, utcaképekben is. Számomra Losonc az a hely, amely által valakinek, aki nem ismerte, annak valamennyire, esetlenül, de mégis be tudom utólag mutatni apámat. Elsétálhatunk az utcán, ahonnan belátni az udvaron az egyik legkorábbi általa tervezett házra. A vonatállomás felé haladva elmesélhetűnk, hogy annak az épületnek ott miért lett ilyen cikk-cakkosra tervezve, a mellette lévő fákat megőrzendő, az üvegből álló hozzáépítése, és hogy mennyire elsomorította

őt, amikor ennek ellenére a fákat mégis kivágták. Felkereshetjük ezeket a nyomokat, leróhatjuk előttük tiszteletünket. Mi mást tehetnénk?

Losonc egy létező, lélegző entitás. Felkereshetem, leróhatom előtte tiszteletemet. Nem vagyok biztos benne, hogy tudnék benne újra élni, és nem azért, mert kinőttem volna, nem azért, mert ne történe benne semmi, hanem mert ezt a várost csak a múltamként, a gyerekkoromként tudom értelmezni. Olyan, mint egy bennem lüktető emlékhely. Részben azért, mert itt éltem meg, mit jelent, ha egy élet megáll, részben pedig egyszerűen induláshelyszín jellege miatt. Életemben sosem gondolkoztam el rajta igazán, mi az, amire szükségem volna. Elhatározásaim és céljaim ennél általában absztraktabbak voltak, nem kötődtek se térhez se időhöz, a körülmények úgymond kidolgozták önmagukat. És mégis vissza-visszatérünk egymásba bizonyos időkkel és terekkel, és amikor ezek az idők és terek a világban ideiglenesen lezáródnak, mindez odabent történik, szinte ugyanakkora bizonyossággal és valósággal.

Arra ébredek, hogy a reggeli porszemek kristályszerűen utaznak fel-alá egy napsütötte sávban. Átremeg rajtam a nyugalom. Az éjjeliszekrényemen kacatok, a szoba most úgy él, ahogyan néhány évvel ezelőttig, mielőtt egy napon kényelmem érdekében átrendeztem az ágyakat. Most nem rendeztem át, most úgy állnak itt, ahogyan nagyjából tizenhárom éves korom óta. Megérintem a kristályszemeket. Az érintés nyújtózásba fullad, a lábaim megtalálják a gesztenyeszínű fapadlót, melyet apám nagybátyjával ketten raktunk le sok évvel ezelőtt. Az ablakok megdöntve állnak [„výchlopnéra” tettem őket az este], vékony hangú madarak hangja szűrődik be az udvarról. Valahogy sajtóságosan élnek itt a rítusok, de a rítus mindenhol rítus: álmosan vánszorgom le a lépcsőn, az utolsó szakaszon elengedem a korlátot, mivel ez a része sosem épült meg. Pedig végül az a biliárdasztal sem került a nappaliba, ami miatt kimaradt a korlát. De semmi baj, tudom, mikor kell elengedni. Tudni kell.

Popradská kávéval töltöm meg a kotyogós megfelelő részét, anya már munkában, nem ébredtem fel rá, mikor elindult. Most egyedül vagyok a házban. Nem tudhatom, talán az egész világon is. Ebben a pillanatban egyedül vagyok az egész világon. A lefőtt kávéból öntök a kafkás bögrémbe, hozzá egy kis tejet, kihúzok egy szálat anya szürke Westjéből vagy kék Philip Morrisából, az udvarra lépek, a kávéval együtt. Nyaffi már nyújtózkodik, felugrik az ölembe, végig ott dorombol, amíg a kávé íszom. A fenyőfa, amellyel eredetileg egymagasak voltunk, ebből a szögből nézve most inkább a szemben húzódó csinzsákkal vetekszik. Mennek a dolgok a maguk rendjében, a megfigyelés keresztüztüében és annak hiányában is. Már el is felejtettem, hogy létezik a ruha, melyet most előhúzok a szekrényből, magamra öltöm. A bejárati ajtó melletti tükör elől felkapok egy kulcsot, a tükörről eszembe jutnak azok a reggelek, amikor bosszúsán néztem, hogy megint ugyanakkora maradt az állam és az orrom, és ezúttal azon is elmosolyodom, milyen jól jött volna ekkor még az önbecsülésemnek, ha maszk mögé rejthettem volna őket. Kilépek az utcára, és balra fordulok, szinte mindig balra fordultam, talán még azon ritka alkalmakkor is, amikor nem volt teljesen logikus. Valahogy ez az irány tűnt egyszerűbbnek. Elindulok, az utca végén, a patak túloldalán nyújtózkodik a két „felhőkarcoló”. A patak fölött, a körforgalom mellett megyek át, ez a tér is valahogy mindig megnövekszik álmaimban, és az az értelmetlenül keskeny, talán harminc centiméteres híd, amelyen életemben egyszer, ha átmentem, általában nem is létezik.

A Redutához érek, és összeszorul a torkom. Ismerős ez a gombóc, ismerős és kényelmes, hozzá tartozik, a városhoz tartozik. Talán, ha nyitva van, párizsi salátás tölcséért reggelizem. Megmelegítik a tölcséért a mikrohullámú sütőben, abba pakolják a salátát, úgy adják a kezembe. Megköszönöm, kifizetem, milyen furcsa euróval fizetni, összerosódik az idő, egyszerre otthonos és idegen érzés: nem kell fejben se osztanom, se szoroznom, mint mindenhol máshol, ahol általában járok, mégis olyan, mintha nem az én kezemből hullanának ki az érmék. Kilépek a másik oldalon, áthaladok a bádogember mellett – a távlatok mindent legendává szelídítenek. A talpam alatt mozdul a föld, én csak emelkedem, ebben a városban talán csak lebegni tudok. Elhaladok az egyik templom mellett, a másik előtt befordulok, talán benézek az udvarba, ahol az iroda volt annak idején, talán nem. Megállok a kedvenc turkálómban, az eladón látom, hogy megismer, de nem tudja pontosan, honnan. Már nem megy olyan rutinosan a nyelv, de néhány nap alatt visszajön, mint a biciklizés vagy a vezetés, csak általában pont addigra, mire újra elhagyom a várost. Fizetek, ismét a főutcán állok, tovább indulok. Átmegek az úton, az Aranyutcánál, a Zlatá uličkánál betérek, erre van a fényképelőhívóm, erre van a bejárat, ahonnan kosármecsekre jártunk, és valamivel tovább erre van a még működő artézi kút is, lehajolok, és a tenyeremből iszom a vizet, amilyen felnőttem.

Látom a Tančiareň bejáratát, ide most korai volna betérni, de majd este visszatérek, remélem, csapolnak még Žltý kabátot. Most a Galéria felé veszem az utam. Elérek a zeneiskola gyönyörű épületéig, készíték egy fényképet a YMCA feliratról. Jobbról kerülöm meg, és ha nyitva van a cukrászda a Galériában, eszem egy szeletet életem legfinomabb karamellás tortájából, čučoriedkával [fekete áfonya] a tetején. Talán benézek a Martinusba, nagyon jó képregényeik szoktak lenni, a Superkomixot is itt vettem annak idején, és még a nyelvet is tudom gyakorolni vele. Máshová most a plázában nem nézek be, esetleg az Yves Rocher-ba, kíváncsi vagyok, vajon itt is ugyanazt árulják-e, mint Isztambulban. Csendes a város, hétköznap délelőtt van, de bármikor máskor is majdnem ugyanilyen csendes volna, hacsak nem fogok ki egy vásárt a téren. Milyen jó lenne kifogni egy vásárt! Biztosan innék egy pohár burčákot [almabor], még ha nem is érteném, miért ízlik. De most nincs vásár, átsétálok a téren, az úton, el a kórház mellett, torok összeszorul, megyek tovább, a fagyisnál nem veszek semmit, talán majd hazafelé a Flamengóban, mindig az volt a kedvencem, és milyen jó lesz, hogy nem játsszák majd el, mint Isztambulban, hogy nem akarják odaadni! Igen, eszem majd egy belgická csokoládát, vagy egy mojitósat, kíváncsi vagyok, mi idén a sláger.

Céltalanul bolyongok tovább egy darabig. Megállt az idő, mint mindig. Ha mást nem is tudunk egymással kezdeni, ennyit megtesz értem az idő, hogy megáll olyankor, ha erre járok. Lassan vége anya munkaidejének, utána bemegy majd a nővéremért is az ő irodájába. Itt fogok várni rájuk a Biely labutban, a kofolám fölött. Csak indulna már mégis el az a fránya idő. Indulnék én is vele most már igazán.